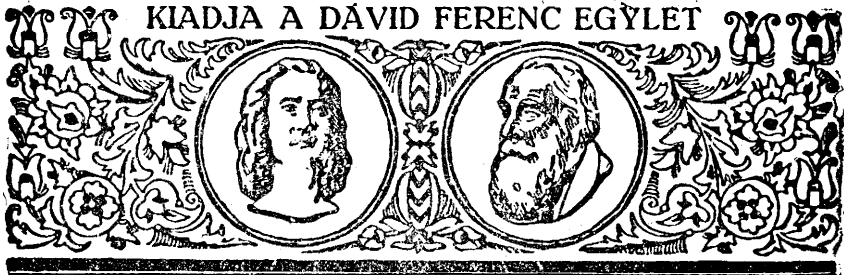

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKOLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Sóhaj.

Elmondta: Józán Miklós unitárius püspök, Kolozsvár felszabadulásának első emlékkünnepén (1941. évi szeptember hó 11-én) tartott istentiszteleten.

Uram, Tehozzád szárnyal esdeklésünk:
Könyörülj rajtunk, magyar népeden!
Hatalmas jobbod terjeszd ki fölöttünk:
Ha nem segítsz, sorsunk reménytelen.

Uram, bocsásd meg a mi vétkeinket;
Tekints le ránk, óh égi Irgalom!
Vezesd az úton gyöngye lépteinket,
Hol Tégedet dicsőít völgy-halom.

Az ősi Címer szent keresztje csorba,
És glóriája köd-homályba vész:
Uram, ne sújts! Ne hagyj tovább a porba!
E nép azért még élni-halni kész.

A hármás bérc s a négy folyam vidéke,
A tejjel-mézzel folyó Kánaán
Szívünkben él . . . egy ezredév emléke . . .
És átragyog a **jobb kor** hajnalán.

Uram, Tehozzád száll fohászkodásunk:
Segíts mirajtunk! — Kérünk gyermekid —
Szánd meg didergő, rongyos árvaságunk:
Add vissza hát Hazánk határait.

Józán Miklós.

Fölhívás az unitárius Vallásközönséghez.

Unitárius testvéreimnek örömmel jelentem, hogy egyházunk súlyos anyagi gondjaitól vezetve, egyúttal féltett egyházi jövőnk ápolására, *Berde bizottságot alapítottunk*. A Berde-bizottság rendeltetése, nagynevű alapítónk szellemétől áthatva, egyházunk fejlődésének érdekeit szolgálni s az egyház számára a ma küzdő nemzedék méltó utánpótlásaként áldozatkész, vallásközönségünk érdekeiért törhetetlen munkára képes harcosokat nevelni. Ebben a törekvésünkben egyetértünk és összefogunk a nemzet sorsának irányítóival, akik szintén ráébredtek arra, hogy magyar jövődöt csak magyar véiünk értékeinek kiemelésével teremthetünk meg.

Ennek az egyházpolitikai törekvésünknek megoldásában teljesen magunkra vagyunk utalva. Anyaegyházunk az elmúlt 22 esztendő elszegényedett fosztogatásai közepette anyagiakban teljesen leszegényedett, az állam pedig szent magyar céljaink megvalósítása érdekében olyan erőfeszítéseket végez, melyek számára lehetetlenné teszik egyházunknak szükségparancsolta oly mérvű támogatását, ami most a szükségletet fedezi. Ez indított bennünket a Berde-bizottság megalapítására s ez indít most itt bennünket arra, hogy a nagy történelmi pillanatokat mindig megértő Vallásközönségünkhöz forduljunk áldozatkész támogatásért.

Tervünk, hogy egyházunk számára a városi központokban, különösen pedig Kolozsváron, szellemiekben és anyagiakban erős iparos- és kereskedő-társadalmat neveljünk, székely ifjaink számára az iparos- és kereskedői tanoncotthonokban való elhelyezkedést megkönnyítsük és egynéhány kiváló tehetségű ifjúnak a felsőipari és kereskedelmi kiképzést lehetővé tegyük. Tervünk ezenkívül, hogy két középiskolánkban, továbbá a tanító- és tanítóképzőkben olyan unitárius ifjúságot neveljünk föl, mely ifjú életén át unitárius szellemben és erős nemzeti érzésben nevelkedjék. Évégelt középiskoláinkban évente osztályonként 4—4, összesen tehát 32 fiú- és leány tanuló teljes segélyezésére szántuk el magunkat, olykép, hogy segélyünk megoszlik a kolozsvári és székelykeresztúri gimnáziumunk, illetve más középiskolák között.

Ifjainkat elszegényedett székely népünk sokgyermekes családjaiból választjuk ki, ahol élet ragyog az arcokon, ép szellem csendül ki a lélekből és erős akarat üli meg a gyermek egész lényét.

A 32 gyermek fölnevelésére a mai körülmények közepette évi 20 ezer pengőt kell előteremtenünk, mert ma már 600 pengőnél többet kell egy-egy gyermek középiskolai nevelésére áldozni. Nagy összeg ez, de érdemes érte küzdködni, mert nagy célokat támogatunk vele!

Célja keresztülvitelére a Berde-bizottság egyházunk minden közületét, minden rétegét, minden tagját megkeresi. Év-

gett különböző bizottságokat szervezett meg, melyeknek hivatása a különböző társadalmi csoportokat fölkeresni. Az egyik bizottság tehetősebb magánosokhoz, családokhoz, nagy nemzetiségekhez (a Mikó-nemzetség már is önkéntesen tett egy ilyen alapítványt) fordul, hogy egy-egy szegény gyermeket neveljenek az egyházi életnek. A másik bizottság társadalmi intézményeket, pénzügyeket, társulatokat mozgat meg. A harmadik felkeresi az egyes egyházközségek elszármazottait, a negyedik az egyházközségeket egyenként vagy csoportosan; sőt a nagy eklézsiákban gyámszülői szomszédságokat is létesítünk, ahol egy-egy százas szomszédság nevel egy-egy gyermeket. Külön csoportosulnak a két gimnáziumunk vendiákjai és külön a ma nevelődő gimnáziumi ifjúság, mely tanári karával összefogva, szintén felneveli az „iskola gyermekét”. Egyházköreink felügyelő-gondnoki kara szintén külön vállal egy a „gondnokok által gondozott” gyermeket. — Egy-egy egyén a sokszálú bizottságok valamelyikétől ismételten kerestetik; ne lásson senki ebben meggondolatlan zaklatást, adakozzék szíve szerint egy helyen.

Mikor ezt a szervezkedésünket Istenben bízó lélekkel Vallásközönségünk tudomására hozom, kérek mindenkit, egyént és minden jótékonyági és nevelői egyesületet, fogadja szerető szívvel a nevemben és a Berde-bizottság nevében jelentkező gyűjtőt, viselkedjék nehéz időkben annyiszor oly nemes egyház-építő feladatot teljesített eleinkhez méltóan és adja támogatását jó lélekkel.

A Berde-bizottság nevében unitárius szeretettel köszöntöm minden atyámiát.

Gelei József,
főgondnok.

A Dávid Ferenc Egylet munkaterve.

Az unitárius egyház egy része szabad hazában, az ezeréves dicsőséges Magyarországon van. Ugy érezzük, hogy a határon túl maradt testvéreinkért való fájdalom nem béníthatja meg a kezünket, a lelkünket, hanem a művelődési munkát minden oldalon meg kell ragadjuk. Az elnyomatás szomorú korszakában mennyit gondoltunk arra, hogyha eljön a szabadság, a magyar élet drága napja, mily boldogan, mily szorgalommal és kitartással fogjuk munkálni a magyar művelődés magasztos eszményét!

A Dávid Ferenc Egylet az unitárius egyházban az önkéntes közművelődési munka megszervezését vállalta magára. Örömmel látjuk, hogy falusi testvéreink valósággal áhítoznak a szellemi munkára. Minden jóra való falu arra törekszik, hogy egyleti, közösségi életet éljen. A Dávid Ferenc egylet kiválóan alkalmas az ily munka megvalósítására. Az 1930-ig terjedő időben a román uralom alatt levő unitárius egyházközségek csaknem mindenikében meg volt szervezve a D. F. Egyletnek

egyházközségi alakulata s az idegen uralom alatt is szép munkát fejtett ki. Azonban a román kormányzat fokozatosan megátolta a munkát, tétlenségre kárhoztatta a szervezeteket. Most tehát új életre kell ébresztetni ezeket a kényszernyugalomra szorított egyesületeket, hadd ismét legyenek hangosak a közművelődési házak, hadd találjanak ifjaink megfelelő teret, ahol szellemi erőiket, képességeiket kifejleszthetik.

A Dávid Ferenc Egylet a múltban munkaprogramról is gondoskodott volt. Több munkaterv érkezett be s ezek közül az akkori időkben, mint legalkalmasabbat a Kiss Károly igazgató tanítóét fogadta el a Dávid Ferenc Egylet. Ez a munkaprogram meg van az Unitárius Közlöny 1923-ik évfolyamában s ma is hasznos és értékes útmutató. Ma már a nemzeti szempontot minden gátlás nélkül ki lehet bővíteni a mostani önként kínálgató kérdésekkel.

A Dávid Ferenc Egylet központi választmánya foglalkozott ezzel a kérdéssel. Arra kéri a lelkészeket, tanítókat és a népművelődés más buzgó, lelkes apostolát, hogy *hívják életre az egyházközségi D. F. Egyleteket s abban valósítsák meg unitárius vallásos szellemtől áthatott művelődési eszményeinket.*

Ha valhol nem volna meg az egyházközség könyvtárában, a központi D. F. egyleti irodában a Dávid Ferenc Egylet története, 80 fillérért megrendelhető. Ebben meg van a helyes érzékkel és tudással kidolgozott munkaterv.

A bölöni Mikó-család példaadó jótéteménye.

Iskoláink alapítványaiban az elmúlt 22 év alatt valósággal a tatárjárással egyenlő pusztulás ment végbe. Alapítványaink csaknem mind megsemmisültek, a földbirtokreform elvette alapítványainkat, híveink leszegényedtek s a jövő vezető elem megteremtése a legnagyobb nehézségekbe ütközik. Hogy az unitárius nevelésügynek szolgálatot tegyenek, a bölöni Mikó-család tagjai elhatározták, hogy egy, a kolozsvári unitárius gimnáziumban tanulónak, iskolai és étkezési díjait teljesen hordozzák, a tanuló szülői csak ruházatról, tankönyv-és más költségekről kell gondoskodjanak. A föltételek között van, hogy a tanuló bölöni székely családból származzék és hogy jó tanuló és magaviseletű legyen. A mostani körülmények között ez a tanítási összeg évi 600 P. A bölöni tanuló javára ezt a tanítási költséget fedezik: Dr. Mikó Gábor kormányfőtanácsos, az O. K. H. ny. igazgatója, Budapest; 2. dr. Mikó Ferenc ny. államtitkár, volt főgondnok., Budapest; 3. dr. Mikó Imre törvényszéki elnök, Kolozsvár; 4. Mikó Lőrinc kir. táblai tanácselnök, volt egyh. titkár, Kolozsvár; 5. dr. Mikó

Lajos p. ü. főtanácsos, a Missziói-ház gondnoka, Budapest; 6. dr. Mikó Gyula egyet. rendk.-tanár, egyetemi gyógyszerár vezetője, Debrecen; 7. Mikó Miklós százados, Ungvár; 8. dr. Mikó Miklós ig. főorvos, a szöv. kórházban, Budapest; 9. Mikó István gyógyszerész, az Otínál, Budapest; 10. dr. Mikó Imre orsz. képviselő, egyh. tanácsos; 11. dr. Mikó Tibor miniszterelnökségi s. titkár, Budapest.

A családi összetartás itt igazán nemes célt szolgál.

Özv. báró Petrichevich-Horváth Kálmánné sz. Csáky Katalin grófnő halála.

Kolozsvárt, augusztus hó 15-én, csöndesen elhunyt a kiváló, igazi nemes lelkű embernek, az unitárius egyház főgondnokának és a Dávid Ferenc Egylet elnökének: a boldog emlékű br. Petrichevich-Horváth Kálmánnak a neje. Hogy ki volt az unitárius egyháznak br. Horváth Kálmán, ezt csak az az idősebb nemzedék tudja, aki látta az egyház és a D. F. Egylet elnöki székében, aki hallotta nemes lelkéből fakadott arany-szavakat s aki tudja, hogy ez a nemes szív milyen áldozatokat hozott az egyházért és a nevelésügyért. Amint Józán Miklós püspök mondotta, abban, hogy br. Petrichevich-Horváth Kálmán ez az igazi nemes szív, örökösen magasan szárnyaló lélek lehetett, nem kicsiny része volt az őt megértő hitvesének, Csáky Katalin grófnőnek. A nagyasszony temetése aug. 17-én volt a kolozsvári Unió-utcai lakásukból. Az unitárius egyház a templomra és a Kollégiumra kitűzte a gyászlobogót, a ravatalra koszorút helyezett. Józán Miklós püspök az egyház koszorúját gyönyörű beszéd keretében helyezte a virágos ravatalra. A püspökkel ott volt dr. Gelei József főgondnok, Kovács Kálmán, stb. A temetési szertartást Vásárhelyi János református püspök végezte. Ezen jelen volt Kolozsvár előkelősége, a különböző testületek képviselői. A magas kort ért nagyasszonyt Alsózsukon, boldogult emlékű férje: br. Petrichevich-Horváth Kálmán mellé helyezték örök nyugalomba. A példamutató nagyasszony iránt való tiszteletet és hálát mutatja, hogy az egész falu, a románok is, meghatódott lélekkel vettek részt a temetésen. A zsuki sírboltba való helyezésem sok kiváló erdélyi előkelőség vett részt. Az unitárius egyházat a zsuki sírboltnál Kovács Kálmán tanügyi főtanácsos képviselte.

Adományok. Vannak nemes szívek, akik megértik, hogy a dákságon segíteni egyike a legnemesebb feladatoknak. Ilyen dr. Gálffy Miklós szófiai magyar követségi tisztviselő, aki 12 pengőt adományozott a szegény tanulók segélyezésére és Ürmösi Vidor budapesti gyógyszerész, aki 50 pengőt adományozott ugyancsak a szegény tanulók segélyezésére.

Egyháziés iskolai hírek.

Első István király napja a kolozsvári unitárius templomban a felszabadulás után. Augusztus 20-án a szívből jövő nemzeti ünnepen a kolozsvári unitárius templomban a szolgálatot Józán Miklós unitárius püspök végezte. A nagy templom zsúfolásig megtelt unitárius hívekkel és másokkal. Ott volt Vársárhelyi János református püspök, a hadsereg, a vármegye, Kolozsvár város, a magyar bíróságok, stb. képviselői. Józán Miklós püspök nagy szónoki lendülettel, szívből jövő gondolatokkal méltatta Szent István napját és a szentistváni gondolatot. A magas színvonalon álló beszéd nagy hatást tett az ünneplő nagy közönségre. A közéneket Nagyné-Ürmösi Magda művésznő szolgáltatta mély hatással, Kárpáthy Emil karnagy művészi orgonajátéka mellett.

Ugyancsak megható hálaadó Istentiszteletet tartott a kolozsvári unitárius egyházközség szeptember 5-én és 11-én is, a magyar honvédség bevonulása emlékére. Az első alkalommal Ürmösi Károly tb. esperes, második alkalommal pedig ismét Józán Miklós püspök tartott mélyen átértett, lelkeket mélységesen megható hálaadó istentiszteletet. A templomban elmondott költeménybe foglalt imája lapunk vezető helyén olvasható.

Évmegnyitó a kolozsvári Unitárius Kollégiumban. Szeptember hó 15-én d. e. 10 órakor volt az Unitárius Kollégium dísztermében a tanulók és a nagyközönség, a főt. Püspök úr, dr. Gelei József főgondnok úr, dr. Gál Kelemen tanügyi főtanácsos úr, a teológiai és gimnáziumi tanári kar jelenlétében. Az ünnepély a „Tebened bízunk eleitől fogva“ kezdetű énekkel, azután a Hímnusszal kezdődött. Bodor András helyettes tanár imája után Benczédi Pál igazgatóhelyettes tartott megnyitó beszédet. Beszédében fájdalommal említette meg, hogy Gálffy Zsigmond igazgatónak munkásságát még mindig nélkülöznünk kell egy véletlen baleset miatt, s öt tanár katonai szolgálatot teljesít. Nehéz munka vár tehát a még itthon levő tanári karra. Dr. Gelei József főgondnok és főt. Józán Miklós püspök úr buzdító, kötelességre serkentő beszédet mondtak az ifjúsághoz.

Dr. *Szent-Iványi* Árpád afiát Kolozsmegye árvaszéki elnökévé nevezték ki. Sok szerencsét kívánunk ez új állásában.

Dr. *Szathmáry János* jogtanácsos afiát tb. vármegyei ügyésznek nevezték ki. Jogtanácsos afiának sok szerencsét kívánunk.

Újabb rendelet a gimn. I. oszt. tanulók korhatárára nézve. A gimn. rendtartás 5. §. úgy rendelkezik, hogy az első osztályba fölvehető tanulók legmagasabb kora 13 év, melyet szeptember 15-én tölt be. Szeptember első napjaiban a vallás- és közoktatásügyi minisztériumból rendelkezés érkezett, hogy tekintettel arra, miszerint a román iskolai törvény szerint az elemi iskola a 7-ik évvel kezdődött, a felszabadult területen levő iskolákban a korhatár egy évvel eltolódott, vagyis fölvehető

azok is, akik a 13 életévüket betöltötték, de 14 évesek nem multak el szept. 15-én. A beírások már befejeződtek, de indokolt esetben az igazgatónak joga van felvenni tanulókat okt. 1-ig.

Gálffy Zsigmond kollegiumi igazgató állapota napról-napra örvendetesen javul. Már nincs messze az az idő, hogy az ágyat elhagyhassa és felelősségteljes munkakörét átvehesse, amely valóban várja az ő szakavatott munkáját. A város, egyházi és tanügyi s más hivatások képviselői közül rendkívül sokan fölkerestek és kifejezték rokonérzésüket iránta.

A nagyváradi Unitárius Nőszövetség folyó hó 10-én tartotta meg évi rendkívüli gyűlését, melyen az elnöknő távollétében a lelkész nyitott meg és vezetett. A lelkész megnyitó beszédében vázolta az elnöknőnek felolvasásra megírt beszédét, hogy milyen nagy szükség van különösen ma az egyház keretében a nőszövetségi munkára. Kiemelte a beszéde kapcsán a lelkész azt is, hogy az ő munkája mellett ez az egyetlen egyházközségi szerv, mely fáradhatatlanul tud dolgozni magasztos célokért. Ezt igazolja az a hatalmas munka, melynek eredményül az erdélyi unitárius falvakban, mint a Nőszövetség végtelen fáradozásának megtestesült gyümölcseül ott díszlegnek a szebbnél-szebb kultúrházak. A gyűlés a Nőszövetség elnöknőjének indítványára szentesítette azt a törvényt, melynek értelmében minden egyes nőtestvérünk arra kötelezhető, hogy a közös munkából vállaljon. Nagy Kálmánné egyházi főtanácsosunk neje nem indítványára lehetővé vált a Nőszövetség első nyári házi összejövetele, melyet az indítványozó a maga házánaál kívánt megtartani, vendégül híván egyben az egyházközség lelkészét és gondnokát is. Nagy Kálmánnénak ezen szép és nemes indítványa az egyházunk iránti hűséges ragaszkodását bizonyítja, melyet a múltban is éreztetett sok nehézséggel küzdő egyházközségi életünkben. Áldozatkészsége példás volt a múltban is, mivel ilyen és ehhez hasonló áldozatkész támogatók nélkül lehetlenné vált volna minden igyekezete a lelkésznek. Egyszerűen olyan istápolóra talált nevezetben a nagyváradi unitárius egyházközség, akit méltán tisztel meg az egyházközség azzal a nagyasszonyi elnevezéssel, mely a múlt nagy jótevőinek járt ki. A gyűlés majd egy helyettes elnöknőt választott Nagy Jánosné tanítónő, máv. mérnök neje személyében, aki ezt a tisztséget szeretettel vállalta, mintegy bebizonyítására annak, hogy az a munka, amelyet a Nőszövetségnek el kell végeznie, mindenkéül fölött való. A Nőszövetség végül hálásan mondott köszönetet Istvándi Bélánénak az ő fáradhatatlan munkásságáért, melyet a nagyváradi egyházközségben kifejtett, melylyel a szegénysorsú gyermekek megsegítésén eredménnyel fáradozott. A lelkész ilyen önzetlenül fáradozni kívánó nőszövetségi tagokat kíván gyűjteni, mert csak az ilyenek végezhetnek a jelen kornak megfelelő munkát. A gyűlés a legnagyobb szeretetnek megnyilvánulása volt, melynek végén, mint családtagok búcsúztak egymástól nőtestvéreink.

